

Iiris Lehtola

KERRASTA POIKKI – SEKSUAALINEN USKOLLISUUS SOSIAALISENA FAKTANA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Joulukuu 2022

TIIVISTELMÄ

Iiris Lehtola: Kerrasta poikki – Seksuaalinen uskollisuus sosiaalisena faktana
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2022

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkin suomalaisten uskollisuuskäsityksiä. Tutkimuskysymykseni on, muodostuuko suomalaisten pettämiskäsityksissä seksuaalinen uskollisuus sosiaaliseksi faktaksi? Tutkimuksessa selvitän, miten suomalaiset perustelevat pettämisen roolia romanttisen suhteen päättymiselle ja minkälaisessa merkityksessä seksuaalista uskollisuutta pidetään romanttisen suhteen kannalta. Romanttiset suhteet ovat murroksessa sekularisoitumisen, feminismin valtavirtaistumisen sekä digitalisaation myötä. Romanttisten suhteiden muodostuminen ja kulttuuri ovat merkittävästi erilaisia kuin esimerkiksi neljäkymmentä vuotta sitten ja siksi seksuaalisen uskollisuuden tutkiminen tuottaa uudenlaista tietoa romanttisten suhteiden nykyaikaisesta kulttuurista.

Käytän aineistonani Helsingin Sanomien moraalikyselyä vuodelta 2001 (FSD1267), josta analysoin suomalaisten uskollisuus- ja pettämiskäsityksiä. Aineisto muodostuu kyselyn osasta, jossa vastaajia on pyydetty vastaamaan kysymykseen ”Saako parisuhteessa pettää”. Kysymykseen on ollut valmiiksi strukturoidut vastausvaihtoehdot ”Ei koskaan”, ”Kerran voi antaa anteeksi”, ”Saa jos hänkin pettää” ja ”Saa, jos ei jää kiinni”. Aineisto koostuu vastauksista, joihin on annettu strukturoidun vastauksen lisäksi jokin perustelu. Rajasin alkuperäisen aineiston (N=601) vastausten pituuden ja vastaajien iän perusteella. Käytän aineistossani vastauksia, joissa vastaaja on ilmoittanut olevansa kahdeksantoistavuotias tai vanhempi ja antanut vähintään kaksi virkettä pitkän vastauksen ja vastannut strukturoituun kysymykseen ”Ei koskaan”. Rajatun aineiston pituus on 159 vastausta.

Kategorisoin aineiston vastaukset neljään kategoriaan sen perusteella, mikä on vastauksen keskeisin sisältö tai argumentti. Kategorioiksi muodostui neljä kategoriaa, jotka ovat pettämisen moraalit, pettämisen syyt, pettämisen ehkäisy ja pettämisen seuraukset. Analysoin aineistoa aluksi kvalitatiivisen sisällönanalyysin menetelmällä, jonka jälkeen reflektoin analyysiäni Émile Durkheimin sosiaalisen faktan teoriaan.

Vastauksissa esiintyvät uskollisuuskäsitykset ovat suhteellisen tiukkoja. Uskollisuutta pidettiin romanttisen suhteen perustana, jota seksi suhteen ulkopuolisten ihmisten kanssa rikkoo. Pettäminen täten ikään kuin murentaa suhteen perustaa, jonka seurauksena suhteen olemassaololle ei ole perusteita. Pettämistä pidetään perustavanlaatuisena sääntörikkomuksena, josta rangaistaan eroamisella ja pettäjän stigmalla. Pettämiseen liittyvä stigma on myös yhteisökurin muoto, jolla pyritään ennaltaehkäisemään pettämistä. Uskollisuuskäsitysten samankaltaisuus, perustelemattomuus ja ehdottomuus kertovat sosiaalisesta faktasta, jonka keskeisimpiä ominaisuuksia ovat kollektiivisuus, implisiittinen pakko ja sanktiot. Uskollisuuden itsestäänselvyys ja käsitys siitä, että romanttista suhdetta ei voi olla ilman uskollisuutta, viittaa sosiaalisesti yhtenäiseen faktaan.

Avainsanat: uskollisuus, pettäminen, seksi, parisuhde, sisällönanalyysi, sosiaalinen fakta,

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Parisuhde ja uskottomuus	3
2.1 Uskollisuus ja uskottomuus	3
2.2 Pettäminen	4
2.3. Parisuhdeinstituutio	8
2.4. Pettämiskäsitykset	9
3. Sosiaalinen fakta	11
4. Tutkimusasetelma ja menetelmät	15
4.1 Aineisto	15
4.2. Menetelmä	16
4.3 Tutkimuseettiset kysymykset	17
5. Käsitteet uskottomuudesta	19
5.1 Pettämisen moraali	19
5.2 Pettämisen syyt	21
5.3 Pettämisen ehkäisy	23
5.4 Pettämisen seuraukset	25
6. Johtopäätökset	27
6.1. Seksuaalinen uskollisuus ja sosiaalinen fakta	28
6.2. Ehdotuksia jatkotutkimukselle	30
Lähteet	31
Aineisto	36

1. Johdanto

Ajassa, jossa seksuaalisen vallankumouksen tuomien muutosten, kuten sallivan ja seksuaalisesti vapauttavamman politiikan ja seksuaalisuuden erottaminen avioliitosta yksilölliseksi, nautinnolliseksi ja individualistiseksi aiheeksi, olemme seksuaalieettisesti autonomisempia ja vapaampia kuin aiemmin (Helén & Yesilova 2006, 268). Ennen sosiaalisesti hyväksytty seksi liittyi vahvasti avioliittoinstituutioon ja vakiintuneeseen parisuhteeseen, mutta nykyaikana seksi hyväksytään yhä yleisemmin vapaille ja yksin eläville ihmisille, tilapäisissä suhteissa oleville ja ilman rakkautta (Kontula 2017b). Seksuaalisen vapautumisen ja nautinnon näkökulman kehittyessä pettämisen teema on tärkeä keskustelunaihe. Arvojen vapautuessa voisi ajatella, että pettämiseen alettaisiin suhtautua sallivasti. Avoimia suhteita tietokirjassaan tutkinut Mirja Hämäläinen toteaa, että yhteiskunnallinen muutos ei ole kuitenkaan suoraan vienyt kohti liberaalimpaa suhtautumista suhteen ulkopuolisiin suhteisiin. Päinvastoin, kuten Kontula on todennut tutkimuksessaan (2017a), seksuaalinen uskollisuus lisääntyy nykyaikaisissa suhteissa. (Hämäläinen 2020, 112–113; Kontula 2017a.) Nyt kun vaihtoehtoja ja vapauksia on runsaammin, voi tuntua entistäkin ihanammalta olla ainoa valittu ja sen ajatuksen rikkoutuminen voi musertaa (Hämäläinen 2020, 114).

Kiinnostukseni pettämisen merkityksellistämiseen ja määritelmiin kumpuaa huomiostani romanttisten suhteiden ja pettämisen käsitysten muutoksissa läpi historian. On kiinnostavaa, miten parisuhteenormit, parisuhteen merkitykset ja vaikutukset ovat erilaisia eri ajallisissa ja paikallisissa konteksteissa. Esimerkiksi solmittujen avioliittojen määrä on laskenut tasaisesti viimeisen kymmenen vuotta, ja niiden vuosittainen solmimismäärä on 2020-luvulla matalampi kuin kolmeenkymmeneen vuoteen (Suomen virallinen tilasto 2020). Yle uutisoi (2022), että avioliitosta on tullut vähemmistön elämäntapa alle nelikymppisten keskuudessa, koska avoliittojen ja muiden perhekuntien määrä on kasvanut. Pohditaankin, onko avioliitto instituutioon häviämässä, tai että onko vastavuoroisesti avoliitto uusi normaali. Onkin ajankohtaista kysyä, kuka *ei olisi* avoliitossa ennemmin kuin avioliitossa (Sassler & Miller 2017, 1).

Perhe- ja suhdeinstituutioiden muuttuessa myös romanttisten suhteiden sisäinen kulttuuri muuttuu. Haluankin selvittää nykyaikaisia romanttisten suhteiden merkityksiä tutkia, miten ne muuttuvat ajallisesti. Miten 2000-luvun alun pettämiskäsitykset suhtautuvat pettämisen

historiaan ja nykyhetkeen. Muuttuvatko ne, ja jos muuttuvat, voidaanko pettämiskäsitysten muutosta selittää jotenkin? Onko pettäminen aina ollut näin väärin? Onko sosiaalinen rangaistavuus aina saanut tällaiset mittasuhteet? Ammennan inspiraatiota ajankohtaisesta eettisen monisuhteisuuden keskustelusta, jossa pettämisen määritelmiä neuvotellaan ja suhdenormien hyödyllisyyttä kyseenalaistetaan (ks. Hämäläinen, 2020; Klesse 2016).

Sosiaalisesta rangaistavuutta ja yhteisön kuria on tutkinut Émile Durkheim, jota pidetään yhtenä sosiologian esi-isistä. Hänen sosiaalisen faktan käsitteensä selittää yhteiskunnista löytyviä moraalisia ohjeita ja odotuksia, jotka tuntuvat yksilöstä itsestään selviltä. Sosiaaliset faktat ovat toimimis-, ajattelemis- ja tuntemistapoja, joiden lähteet sijaitsevat yksilön tajunnan ulkopuolella. Niihin liittyy käskevää ja pakottavaa voimaa, jonka perusteella ne vaikuttavat yksilöön riippumatta siitä, haluaako yksilö sitä vai ei. (Durkheim 1982, 33–34; Ceri 1993.)

Tutkimuskysymykseni on, muodostuuko suomalaisten pettämiskäsityksissä seksuaalinen uskollisuus sosiaaliseksi faktaksi? Etenen tutkielmassani ensin käymällä läpi kirjallisuutta uskollisuudesta ja pettämisestä, parisuhdeinstituutioista sekä pettämisasenteista. Tämän jälkeen käyn läpi Émile Durkheimin sosiaalisen faktan teoriaa ja perustelen, miksi suomalaisten uskollisuuskäsityksiä voidaan pitää sosiaalisena faktana. Analyysissä tarkastelen pettämiskäsityksiä vuoden 2001 Helsingin Sanomien moraalikyselystä ja analysoin löytämiäni teemoja sisällönanalyttisin menetelmin. Lopuksi reflektoin analyysiäni sosiaalisen faktan teoriaan.

2. Parisuhde ja uskottomuus

2.1 Uskollisuus ja uskottomuus

Uskollisuus tarkoittaa lojaliteettia, luottoa, sitoutuneisuutta, uskoa ja/tai tukea ihmiseen, asiaan tai ajatukseen (Merriam-Webster.com a; Oxford Languages). Uskollisuuteen liittyy usein myös velvollisuus näistä ominaisuuksista. Ihminen voi olla uskollinen ystäville, kollegoille, vanhemmille, lapsille ja romanttiselle kumppanille. Uskollisuus voi kohdistua myös instituutioon, kuten poliittiseen liikkeeseen tai urheilujoukkueeseen, sekä esimerkiksi brändiin, kauppaan, ravintolaan, lemmikkiin, tai omaan ammattiin. Uskollisuus on suuressa roolissa meidän jokapäiväistä elämäämme ja se saa meidät suosimaan sen kohdetta, kunnioittamaan sitä, uskoa sen sääntöihin tai toimimaan sen puolesta. Uskollisuuden ainoa mittari ei kuitenkaan ole toiminta, vaan myös suhtautuminen ja motivaatio sen kohteeseen. Uskollisuuden kohde tuntuu usein tärkeältä ja saa aikaan intohimoa, jopa tunnetta siitä, että kohde on oma. On olemassa oma kumppani, oma jalkapalloseura, oma synnyinmaa. (Keller 2007, vii-viii.)

Romanttisissa suhteissa uskollisuuden teemaa pidetään suhteen olemassaololle välttämättömänä. Keller (2007) argumentoi, että uskollisuus on välttämättömyyden lisäksi myös vaadittua. Hän kysyy, onko uskollisuus jotain, josta meidän pitäisi välittää sen itsensä takia? Jos niin on, sitten uskollisuus on arvo, kuten tasa-arvo, kunnioitus, oikeudenmukaisuus ja rehellisyys. Kellerin mukaan meidän ei kuitenkaan tarvitse pitää uskollisuutta arvona, jotta voisimme olla uskollisia, tai että voisimme nauttia siitä mikä on arvokasta uskollisuudessa. Suhde voi olla arvokas ja hyvä suhteen itsensä takia, josta sitten kumpuaa uskollisuutta. (Keller 2007, 150) Perustelu on mielenkiintoinen, sillä se on vastakkainen näkemykselle, jonka mukaan romanttinen suhde perustuu uskollisuudelle, jonka päälle suhde sitten rakentuu. Tällöin romanttisen suhteen alkaessa uskollisuutta pitäisi ikään kuin olla jo, jotta suhde voisi olla olemassa. Vaikka uskollisuutta ei olisi tai sille ei olisi takeita, ihmiset perustavat usein suhteensa uskollisuusolettamalle, eli odotukselle ja lupaukselle siitä, että uskollisuuden ihannetta noudatetaan.

Uskollisuuden vastakohta, uskottomuus, jonka synonyyminä pidetään pettämistä, kuvaa laajemmin sitoutuneisuuden, lojaliteetin, sopimuksen tai luottamuksen rikkomista tai päättämistä tekemällä väärin tai uskollisuuden vaatimusten vastaisesti. Arkikielessä

uskottomuus ja pettäminen tarkoittavat romanttisen suhteen kontekstissa seksuaalista suhdetta johonkin kolmanteen henkilöön silloin, kun ihminen on samanaikaisesti vakituisessa parisuhteessa (Merriam-Webster.com b). Vaikka uskollisuus ja uskottomuus koskevat muitakin osa-alueita kuin romanttisia suhteita, on käsitteillä erityinen merkitys romanttisen suhteen kontekstissa. Ollila (2003) kysyykin, miksi uskollisuutta parisuhteessa mitataan nimenomaan seksuaalisella käyttäytymisellä? Miksi juuri seksuaalisuus on julistettu alueeksi, joka on puolisoille osoitettavan uskollisuuden ytimessä? Hän kysyy, miksi ”Älä tee aviorikosta” tarkoittaa rakastelemista, eikä joitakin muita syntejä, kuten pahan puhumista, tai henkistä tai fyysistä väkivaltaa. (Ollila 2003, 87.)

Seksuaalisen uskottomuuden rangaistavuutta on perusteltu muun muassa loukkaamisen kiellolla, sekä identiteettiloukkauksena – seksiä ja intiimiyyttä voidaan pitää turvaa luovana elementtinä niin suhteessa kuin omassa identiteetissäkin (ks. Hämäläinen 2020). Näiden lisäksi pettämisen ajatellaan loukkaavan parisuhdeinstituutiota (ks. Ollila 2003; Hietamäki 2022). Instituution loukkausta perustuu sopimukselle eksklusiivisesta seksistä ja omistautumisesta. Ollilan mukaan avioliittoinstituutiolla on myös seksuaalisuutta rajoittava funktio, jonka tarkoituksena on asettaa seksuaalisuuden ilmaisulle hyväksytyt rajat. (Ollila 2003, 92–93.) Vaikka avioliitto ei ole sekulaarisena nykyaikana yhtä merkityksellinen kuin aiemmin, on romanttisen suhteen instituutiolla silti status, jota suhteen rajoilla pyritään suojelemaan.

2.2 Pettäminen

Pettämisen määritelmä on monimuotoinen, yksilökohtainen ja tilannesidonnainen. Tässä tutkimuksessa määrittelen kuitenkin pettämisen ensisijaisesti seksiksi jonkun muun kuin oman kumppanin kanssa tilanteessa, jossa seksi muiden kuin suhteen osapuolten välillä on koettu suhteen sääntöjen vastaiseksi. Pettäminen, eli seksi kolmansien osapuolten kanssa, koetaan vääräksi yksiavioisissa suhteissa, joka tarkoittaa, että romanttinen kumppanuus solmitaan yhden ihmisen kanssa kerrallaan. Barash ja Lipton (2001) määrittelevät monogamian ytimekkäästi eksklusiiviseksi paritteluksi. Määritelmä käy monogamian käsitteen soveltamiseen myös muihin eläimiin *homo sapiensin* lisäksi. (Barahs & Lipton 2001, 9.)

Pettämisen määritelmä pettämistutkimuksessa on suhteellisen systemaattinen, mutta eroaa painotuksissa esimerkiksi erotiikan ja avioliiton rooleihin. Esimerkiksi McAllister et al. (2020) määrittelee pettämisen ekstradyadiseksi romanttiseksi tai seksuaaliseksi käytökseksi, joka rikkoo sitoutuneen romanttisen suhteen odotuksia. Fincham & May (2017) käyttävät samankaltaista määritelmää, mutta lisäävät siihen salaamisen ulottuvuuden: pettäminen viittaa salaiseen romanttiseen toimintaan sekundaarisen kumppanin kanssa eksklusiivisessa suhteessa, kuten avioliitossa. Toisaalta Miller (2013) painottaa määritelmässään enemmän pettämisen seksuaalista puolta ja esittää pettämisen eroottissävyyisenä käsitteenä. ”Sana pettäminen saa eroottisen sävyn ikään kuin se olisi täytetty eräänlaisella seksuaalisella energialla, viitauksella seksuaaliseen fantasiaan, joka resonoi ja herättää meissä kaikissa tunteita. -- Pettäminen on todella seksuaalista ja se resonoi sen ympäröivien ihmisten seksuaalisuuden kanssa.” (Miller 2013, 530.) Hän myös liittyy pettämisen avioliittoinstituutioon puhumalla pettämisestä epäuskollisuutena omaa aviopuolisoa kohtaan. Toisaalla pettämistä ei aina määritellä tai operationalisoida, vaan pettämisen määritelmän oletetaan olevan selkeä. Esimerkiksi FINSEX- kyselyssä (Kontula 2017a) pettämiseen viitataan ”syrjähyppynä”, joka viittaa suhteen ulkopuoliseen seksiin.

Evoluutiobiologi David Buss (2018) jakaa pettämisen emotionaaliseen ja seksuaaliseen pettämiseen, mutta ei määrittele artikkelissaan seksuaalista pettämistä. Emotionaalisella pettämisellä Buss tarkoittaa kumppanin kiintymystä, psykologista ”kietoutumista” tai rakastumista muuhun kuin omaan kumppaniin. Buss kommentoi, että emotionaalinen ja seksuaalinen pettäminen liittyvät usein toisiinsa, sillä ihmiset ovat usein kiintyneitä heihin, joiden kanssa harrastavat seksiä, mutta eivät aina. Seksiä voi harrastaa ilman emotionaalista sidettäkin.

Buss (2018) on tutkinut sukupuolten välisiä eroja parinvalinnassa, mustasukkaisuudessa sekä pettämiskäsityksissä. Hän on tutkinut pettämistä evoluutiobiologisesta näkökulmasta ja verrannut miesten ja naisten reaktioita pettämiseen. Vuonna 1992 tehdyssä tutkimuksessa miehiä ja naisia pyydettiin kuvittelemaan tilanne, jossa heidän kumppaninsa olisi kiinnostunut jostakusta toisesta ja vastaamaan kysymykseen: ”Kumpi järkyttäisi tai ahdistaisi sinua enemmän: A) ajatus siitä, että kumppanisi muodostaa syvän emotionaalisen siteen tuohon ihmiseen. B) ajatus siitä, että kumppanisi harrastaa nautinnollista, intohimoista seksiä tuon

ihmisen kanssa.” (Buss et al., 1992, 252, sit. Buss 2018, 156.) 60 % miehistä valitsi kumppaninsa seksuaalisen pettämisen järkyttävämmäksi, kun taas 17 % naisista valitsi tämän vaihtoehdon. Vastavuoroisesti, 83 % naisista kertoi, että emotionaalinen pettäminen olisi järkyttävämpää. Buss tutki mustasukkaisuuden roolia romanttisen suhteen puolustavana reaktiona ja totesi tutkimuksessaan, että mustasukkaisuus on puolustuskeino sekä miehillä että naisilla, mutta sukupuolella on vaikutusta siihen, mikä tapahtuma laukaisee mustasukkaisuutta, että minkälainen mustasukkaisuuden reaktio on. (Buss et a. 1992, sit. Buss 2018, 159.)

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa on tutkittu pettämisen motiiveja, tapoja, yleisyyttä, sekä seurauksia. Pohjoisamerikkalaisista puolisoista 2–4 % pettää seksuaalisesti vuosittain, ja arvion mukaan pettämistä tapahtuu 20–25 % kaikissa avioliitoissa. Deittailusuhteissa pettämisen frekvenssi on suurempi kuin avioliitoissa. Pettämistä tapahtuu kausittaisina trendeinä, kesäisin enemmän, jolloin esimerkiksi matkustetaan ja ollaan kumppanista erillään enemmän. (Choi, Catania & Dolcini 1994; Treas & Giesen 2000; Whisman, Gordon & Chatav 2007; Adamopoulou 2013; Laumann, Gagnon, Michael & Michaels 1994, sit. Finchman & May 2016, 70.) Kontulan (2017a) tutkimuksessa suomalaisten motiiveja pettää tai luoda rinnakkaisuhteita olivat muun muassa puolison vähäinen seksuaalinen halu, rakastuminen toiseen ihmiseen, houkutusta luova tilanne tai ongelmat nykyisessä suhteessa. Miehistä 27 % ja naisista 23 % vastasi, että suhteen ulkopuolinen suhde oli tapahtunut ilman mitään tiedostettua motiivia. (Kontula 2017a.)

Aikaisempien tutkimusten mukaan miehet pettävät naisia enemmän, ja tätä on perusteltu evoluutiobiologisilla syillä ja taipumuksella erottaa seksuaalinen ja romanttinen mielenkiinto toisistaan. Sukupuolten välisestä erosta ei kuitenkaan olla enää yhtä mieltä. Yhdysvalloissa on tehty mittauksia, joissa on todettu, että yhdysvaltalaiset miehet ja naiset pettävät yhtä paljon. (Whisman, Gordon & Chatav 2007; Atkins, Baucom & Jacobs (2001) sit. Fincham & May 2017, 71.) FINSEX-tutkimus on mitannut suomalaisten pettämistä ja sen tuloksista selviää, että vuonna 2015 pettämistä on tapahtunut vähemmän kuin koko FINSEX-tutkimuksen historian aikana (Kontula 2017a). Uskottomuutta on mitattu sen perusteella, oliko parisuhteessa elävillä ollut viimeisen vuoden aikana useampi kuin yksi seksikumppani. Miehillä näitä kokemuksia oli vuonna 2015 vain noin kolmasosa verrattuna 1990- lukuun ja naisilla noin puolet. Muutos oli

ollut siis hyvin merkittävä. (Kontula, 2017a.) Vaikka tutkimuksesta raportoidaan, että tulokset kertovat eri parisuhdemuodoista, ei kysymyksenasettelu ota huomioon avoimessa tai polyamorisisessa suhteessa olevia ihmisiä. Kysymys ”onko sinulla ollut parisuhteessa viimeisen vuoden aikana useampi kuin yksi seksikumppani” ei mittaa sitä, oliko seksikumppanin olemassaolo suhteessa pettämistä vai ei. Se ei mittaa, onko seksikumppanuus tapahtunut esimerkiksi sovitussa kolmenkimpassa, swinger-suhteessa tai eettisessä monisuhteessa. Näin ollen ajankohtainen tilastotieto pettämisen yleisyydestä Suomessa on suuntaa antavaa.

Finchamin ja Mayn (2017) mukaan 160 maassa pettäminen on yleisin syy avioliiton päätymiselle. Naisten ja miesten pettämisen motiiveja on pyritty tutkimaan, jotta pettämistä voitaisiin ennaltaehkäistä ja pettämisestä seuraavia eroja vähentää. Erityisesti yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa puhutaan pettämisen riskitekijöistä, joita ovat muun muassa huono parisuhteen laatu, (Barta & Kiene, 2005) pettäminen aikaisemmissa suhteissa, (Wilkins & Dalessandro, 2013) sekä sallivat asenteet seksuaalisuuteen (Wiederman & Hurd 1999). Myös tunne siitä, että romanttinen suhde on päättymäisillään, voi johtaa pettämiseen (McAnulty & Brineman 2007, sit. McAllister 2020). Naiset pettävät todennäköisemmin, jos he ovat tyytymättömiä parisuhteeseensa (Brad, Markey, Mills & Hodges 2007, sit Finchman & May 2017, 72).

Erityisesti Wiedermanin & Hurdin (1999) tulos on mielenkiintoinen, sillä (Kontula (2017a; 2017b) on saanut Suomesta päinvastaisia tuloksia: seksuaalinen vapaamielisyys lisääntyy, samoin uskollisuus. Merkittävin ero näillä tutkimuksilla on, että Wiedermanin & Hurdin (1999) tutkimus perustuu korkeakouluopiskelijoiden (N= 691) pettämistrendeihin, kun taas vuonna 2015 FINSEX- tutkimukseen osallistui 18–79-vuotiaita miehiä ja naisia kaikkiaan 6000. (Väestöliitto)

Tässä tutkimuksessa määrittelen pettämisen seksiksi jonkun muun kuin oman kumppanin kanssa tilanteessa, jossa seksi muiden kuin suhteen osapuolten välillä on koettu suhteen sääntöjen vastaiseksi. Määritelmä on samansuuntainen kuin luvussa esitellyt pettämismääritelmät, mutta on kuitenkin merkittävästi erilainen esimerkiksi Millerin (2013) määritelmän kanssa, sillä se ei vaadi suhdeinstituution muodon määrittelyä ollakseen pätevä. Kaikenlaisissa romanttisissa suhteissa voidaan pettää.

2.3. Parisuhdeinstituutio

Pettämiskäsityksen ja norminvastaisuuden historiaa voidaan selvittää pitkälle menneisyyteen. Kristillisessä ja juutalaisessa uskonnoissa olevat kymmenen käskyä sisältävät käskyn olla tekemättä aviorikosta. Käskyn tarkoitus on suojata sekä omaa että toisten avioliittoja. Aviorikos on ollut Suomessa rikosnimikkeenä vuoteen 1948, josta rangaistuksena on toiminut avioeroon tuomitseminen tai vankeus. (minilex.fi; Hietämäki 2022, 16.) Avioliittolaissa aviorikos, eli huorinteko oli vielä ehto syyllisyysoikeudenkäynnille vuoteen 1987 asti, jotta voitiin tuomita avioeroon (Hallituksen esitys eduskunnalle 1986, 14). Vaikka aviorikos ei ole enää lain näkökulmasta rangaistava teko, pettämiseen liittyvä vahva yhteisökuri pyrkii ehkäisemään sitä selittämällä pettämistä patologisoimalla sen, pitämällä sitä moraalittomana, heikkoutena, sekä asiana, jota ei saisi tapahtua enää uudestaan. (Miller 2013, 531.) Stigma ja yhteisökuri ovat siis kontrollin muotoja, joilla ohjataan ihmisiä yhteisön hyvään ja normin mukaiseen seksuaalikäyttäytymiseen.

Avioliittoon sitoutuessa luvataan uskollisuutta ja rakkautta myötä- ja vastoinikäymisissä. Se on kahden ihmisen välinen julkinen sitoutuminen, jonka perinteinen tarkoitus on ollut perustaa perhe eli toisin sanoen hankkia lapsia. Avioliitto on ollut viime vuosituhanella seksin harrastamiseen ja lasten hankkimiseen tarvittu lupa ja rituaali, joka on taannut perheinstituution pysyvyyden, lasten turvan ja kaikkien perheen osapuolten elannon. Esimerkiksi jos elatusvelvollisuutta laiminlyöty avioliitossa, on voitu tuomita avioeroon vielä vuoteen 1987 asti (Hallituksen esitys eduskunnalle 1986, 14). Avioliitto on toiminut myös moraalinvartijana ja normatiivisen seksuaalietiikan peräänkuuluttajana. Absoluuttinen sukupuolimoraali piti sukupuolielämän tärkeimpänä tehtävänä suvunjatkamista, mutta yhä useammin se korosti sen merkitystä myös aviopuolisoiden välisen rakkauden osoituksena. Uskonnon lisäksi absoluuttista sukupuolimoraalia perusteltiin muun muassa sosiaalisilla ja terveydellisillä syillä, sillä lasten saaminen katsottiin hyväksyttäväksi vain avioliitossa, ja sukupuolitaudit saattoivat levitä irrallisten suhteiden seurauksena. (Nieminen 1951, 70.71; Räisänen 1995, 68–70, 77–79, 188; Sihvo 1981, 51–52; Friber & VUoma 1986, 92; Tiihonen 2000, 176–179, sit. Hietämäki 2022, 17.)

Vaikka käsitys pettämisestä normin vastaisena toimintana on vahva länsimaissa, pettäminen tai avioliiton ulkopuolisen seksin harrastaminen on osa avioliittoinstituutiota monessa

kulttuurissa maailmalla. Vastoin länsimaista ja eurosentristä avioliittokäsitystä, esimerkiksi shia muslimi perinteessä Saudi Arabiassa ja Egyptissä tunnetaan käsite *Nikah Misyri* (matkustajan avioliitto), jossa miesten avioliitto järjestetään joustavasti siten, että hän voi solmia ensimmäisen vaimon lisäksi muitakin avioliittoja ja antaa luvan harrastaa seksiä rikkomatta uskontonsa periaatteiden rajoja. *Nkah Mut'ah* (avioliitto nautintoa varten) on shia muslimi-instituutio, jossa suhde aloitetaan siten, että sen päättymispäivä tiedetään ennalta. Avioliitto voi kestää muutamasta minuutista moneen vuoteen. Tällaiset järjestelyt mahdollistavat ”pettämisen” sallituissa rajoissa. (Ryan & Jethá 2011, 119–120.)

Canela-yhteisössä Brasiliassa avioliittoseremoniaan kuuluu seksin harrastaminen muiden kylän miesten kanssa. Warao-yhteisössä taas tavalliset avioliitot keskeytetään määräajoin ja korvataan rituaalilla *mamuse*, jossa aikuiset ovat vapaita harrastamaan seksiä kenen kanssa haluavat. Nämä seksisuhteet ovat kunnioitettavia ja niiden uskotaan vaikuttavan positiivisesti niihin lapsiin, joita rituaalin aikana saattaa syntyä. (Ryan & Jethá 2011, 121.)

2.4. Pettämiskäsitykset

Finchamin & Mayn (2016) mukaan pohjoisamerikkalaisista ihmisistä 90 % pitää pettämistä epämoraaalisena ja 65 % sanoo pettämisen olevan anteeksiantamatonta. Uskottomuuteen liittyviä käsityksiä on tutkittu suomalaisessa FINSEX- tutkimuksessa (Kontula 2017a). Trendinä on ollut jo pitkään uskollisuuden lisääntyminen ja se ilmenee myös uskollisuuteen liittyvissä asenteissa. Uskollisuuteen liittyviä asenteita on mitattu FINSEX- tutkimuksessa pitkällä aikavälillä kysymällä, tulisiko aviovaimon tai aviomiehen tilapäinen syrjähyppy hyväksyä. 1970-luvulla nuorista joka kolmas oli valmis hyväksymään aviopuolison syrjähyppyn. Nykyään kaikissa ikäluokissa syrjähyppyn hyväksyy vain 5–15 prosenttia. Osmo Kontulan tekemässä FINSEX- tutkimuksessa saatiin selville, että vuoden 2015 tutkimuksessa uskottomuuteen suhtauduttiin tiukemmin kuin koskaan sitä ennen. Kontula kommentoi, että kun tuloksissa ottaa vielä huomioon sen, että aiemmin tehdyssä eurooppalaisessa vertailussa (Kontula, 2008; Kontula, 2009, sit. Kontula 2017) suomalaisten asenteet uskottomuuteen olivat kaikkein tiukimmat, niin Suomi on suorastaan seksuaalisen uskollisuuden mallimaa. (Kontula 2017a.)

Hämäläinen (2020) pohtii tietokirjassaan, miksi pettäminen tuntuu niin loukkaavalta. Hän linkittää pettämiskokemuksen kulttuuriin ja ihmisten omiin yksilöllisiin tilanteisiin. Esimerkiksi

huono parisuhdetilanne saattaa perustella pettämistä, kun taas raskaana olo voi tehdä pettämiskokemuksesta vielä rankemman. Jos toinen kumppani on kulttuuriin vakiintunut normi, viitaten esimerkiksi yhteiskuntiin, joissa haaremit ovat tavallisia, se voi raivostuttaa, surettaa ja huolestuttaa, mutta ei välttämättä järkytä samalla tavalla kuin Suomessa, jossa monogamia on vahva oletus. (Hämäläinen 2020, 114.)

Hämäläinen (2020) toteaa, että erityisesti suomalaisilla nuorilla naisilla on historiallisen tiukka asenne pettämiseen. Syitä on varmasti monia ja tutkimuksessa on esitetty väitteitä, että koventuneet asenteet pettämiseen liittyen voivat liittyä suhteiden ennakoimattomuuteen, jota yritetään hallita tuomitsemalla ne ankarasti. Toinen syy voi olla kaksinaismoralismi, joka on ennen hiljaisesti sallinut sivusuhteet miehille ja rankaissut naisia niistä ankarammin. Toki tämä ajattelumalli on edelleen olemassa, mutta jos tasavertaiselta kumppanimieheltä voi pohjoiseurooppalaisena naisena ensimmäistä kertaa historiassa todella vaatia uskollisuutta, on ymmärrettävää, että niin tehdään. (Hämäläinen 2020, 114; ks. Perel 2017.)

3. Sosiaalinen fakta

Koska pettäminen on niin vahvasti ja yleisesti normin vastaista, se voidaan nähdä sosiaalisena faktana. Émile Durkheimin luoma sosiaalisen faktan käsite tarkoittaa toimimis-, ajattelemis- ja tuntemistapoja, joiden lähteet sijaitsevat yksilön tajunnan ulkopuolella. Ne ovat sosialisointia tuottamia ajatuksia, tekoja ja taipumuksia, jotka eivät ole meidän itsemme kehittämiä, vaan tulevat yhteisöstämme. Niihin liittyy käskevää ja pakottavaa voimaa, jonka perusteella ne vaikuttavat häneen riippumatta siitä haluaako hän sitä vai ei. (Durkheim 1982, 33–34.) Durkheim oli kiinnostunut yhteisöjen muodostumisesta ja teoretisoimaan yhteisöllisyyttä. Hän oli ensimmäisiä tutkijoita, jotka pyrkivät luomaan sosiologisia metodeja aikana, jolloin sosiologian tutkimuskenttä ei ollut vielä vakiintunut. Hän oli kiinnostunut moraalista, laista ja uskonnosta, ja ryhmien vaikutuksesta yksilöön. (ks. Ceri 1993; Isambert 1993.)

Durkheim selventää sosiaalisen faktan ilmentymää antamalla esimerkin lasten kasvatuksesta. Lapsen syntymästä lähtien lapsi pakotetaan syömään, juomaan ja nukkumaan. Nämä ovat lapsen selviytymisen kannalta välttämättömiä toimintoja. Lapsi pakotetaan puhtauteen, rauhoittumaan ja tottelemaan, myöhemmin häntä painostetaan, jotta hän oppisi huolehtimaan lähimmäisistään, kunnioittamaan tapoja ja tottumuksia, sekä työn välttämättömyyttä. Durkheim esittää, että jos tämä pakko alkaa ajan mittaan tuntumasta, tämä johtuu siitä, että se vähitellen synnyttää tapoja ja sisäisiä tendenssejä, jotka tekevät pakon tarpeettomaksi, mutta eivät korvaa pakkoa, sillä tavat ovat siitä peräisin. Tavoitteena on teorian mukaan sosiaalisen olennon luominen, joka on sosiaalisen miljööseen paineen aikaansaama luomus, joka pyrkii muotoilemaan lapsen omaksi kuvakseen, jonka edustajia ja välikappaleita vanhemmat ja opettajat ovat. (Durkheim 1982, 36–37.)

Tiukkojen sääntöjen ja yhteisökurin funktio on järjestyksen luominen. Durkheimin mukaan yhteiskunnassa voi olla järjestystä vain, jos sen kansankäytös on pisteeseen asti ennustettavaa, ja jotta käytös olisi ennustettavaa, sen täytyy olla jossain määrin päättäväistä ja persoonatonta. Hänen mukaansa vain säännelty toiminta ja käytös, joka mukautuu yleisiin sääntöihin voi olla ennustettavaa, ja siten taata sosiaalisen järjestyksen. Yhteiskunta tulee ennen yksilöä, ja yksilö noudattaa yhteiskunnan sääntöjä. Yksilöllä ei ole valinnanvapautta noudattaen näitä sääntöjä, vaan velvollisuus ja moraaliset auktoriteetit, joita yhteiskunta harjoittaa, pakottaa yksilölle säännöt, joita noudattaa. Näin ollen yksilöllä on valinnanvapautta

vain yhteiskunnan asettamien rajojen sisällä, jotka istuvat järjestyksen kanssa yksiin. (Ceri 1993, 136–137.)

Durkheimin mukaan, mitä sitoutuneempi ja läheisempi yksilö on ryhmään nähden, sitä persoonattomampi hänestä tulee, ja päinvastoin. Näin ollen yksilön toiminta riippumatta toiminnan kohteesta määräytyy ryhmän kurinalaisuuden ja ryhmän kiinnittyneisyyden perusteella. Toiminta on persoonallisempaa, jos side yhteisöön on heikko. Yksilön toiminnan systemaattisuus, eli persoonattomuus, tulee siis yhteiskunnasta, tai sen vaikutuksesta, ja on siten yksilöön nähden ulkopuolista. Tätä yksilöiden toiminnan systematisoimista Durkheim kutsuu sosiaalisesti faktaksi, joka on hänen teoriassaan ymmärrettävissä objektiksi. Yksilön toimintaa ei voida yksinään pitää ilmiönä, tai sosiaalisena faktana. Jotta jotain voidaan selittää sosiaalisella faktalla, kohteen tulee olla kollektiivinen. Yksilön käsitykset ja tunteet eroavat yksilöstä toiseen intensiteetin ja tavan mukaan, joten niitä ei voida selittää sosiaalisella faktalla. (Em. 139.)

Durkheimin mukaan toimimis- ja ajattelemistavat eivät ole vain ulkoisia yksilöön nähden, vaan lisäksi niihin sisältyy käskevää ja pakottavaa voimaa, jonka perusteella ne vaikuttavat yksilöön riippumatta siitä haluaako hän sitä vai ei. Vaikka pakon hyväksyisi ja sitä noudattaisi, se ei tee pakosta vähemmän pakkoa. Durkheimin mukaan on sosiaalisen faktan ominaisuus, että jos sitä vastustaa, pakko vahvistuu. Jos yrittää rikkoa lakia, toimimis- ja ajattelemistavat reagoivat vastaan siten, että laitton teko voidaan ehkäistä, tai siitä voidaan jälkeen päin rangaista sosiaalisesti tai juridisesti. (Durkheim 1982, 34.)

Durkheimin teoriaan liittyy julkisen omantunnon käsite, joka on ulkoisen pakon ilmentymä, joka pitää aisoissa kaikki sitä loukkaavat teot harjoittamalla kansalaisten käytöksen valvontaa ja rangaistuksia. Julkinen omatunto on pakon mekanismi. Pakko ei ole aina väkivaltaista, mutta sitä esiintyy aina. Se voi olla pilkkaa, sosiaalista eristämistä, vaihtoehtojen puutetta. ”Minun ei ole mikään pakko puhua ranskaa maanmiesteni kanssa tai käyttää laillista rahaa, mutta mitä muutakaan voisin tehdä. Jos yrittäisin tätä välttää, pyrkimykseni epäonnistuisivat surkeasti.” (Durkheim, 1982, 34.) Pakkoa ja valtaa on teoretisoitu sosiologiassa paljon (ks. Foucault 2010). Pakko ja rangaistavuus ovat sosiaalisen faktan teoriassa olemassa niin kauan kuin sääntö, jota rikkomalla sanktion voi saada, on olemassa. Vain jos yhteiskunta muuttuu,

tai yksilö vaihtaa yhteiskuntaa, sosiaalinen pakko voi kadota tai vaihtua, jolloin myös rangaistavuus poistuu. (Isambert 1993, 190.)

Sosiologian metodisäännöt- kirjassa Durkheim (1982) teoretisoi, miten sosiaalisia faktoja tutkia ja tulkita. Durkheim käsittää sosiaaliset faktat sosiaalisina esineinä, jolloin niitä tulee tutkia kuin objekteja. Metodi selittää sosiaalisia faktoja kausaalisuhteen kautta, joten ryhdyttäessä selittämään sosiaalista ilmiötä, on etsittävä erikseen sen aiheuttavaa syytä ja sen toteuttamaa funktiota. Sosiaalisen faktan funktiota pitää aina etsiä sen suhteesta johonkin sosiaaliseen päämäärään. Kaikkien vähänkin merkittävien sosiaalisten prosessien varsinaista alkuperää tulee etsiä sosiaalisen miljöön rakentumisesta, eikä yksilöstä ja yksilön mielentiloista käsin. Näin ollen, kun analysoidaan seksuaalista uskollisuutta, tulee palata seksuaalisen uskollisuuden funktioon ja alkuperään, jotta voidaan ymmärtää sen luonnetta sosiaalisena faktana.

Sosiaalisen faktan käsite muistuttaa nykysosiologiassa normin käsitettä. Normi on yhteisössä yleisesti hyväksytty tapa ajatella, tuntea tai käyttäytyä ja sitä kannatetaan ja sen noudattamista odotetaan, koska sen uskotaan määräävän, mikä on oikein ja miten on suotavaa toimia. Normien funktio on palvella ryhmää sen tavoitteiden saavuttamisessa. Ne suosivat toimintaa, joka edistää tavoitteiden saavuttamista, ja pyrkivät estämään toimintaa, joka johtaisi ryhmän jäseniä harhautumaan ryhmän tavoitteista. (Suoninen, Pirttilä-Backman & Ahokas 2014, 188) Normin olemassaolon voi parhaiten todeta tilanteessa, jossa normia rikotaan. Norminrikkomuksesta seuraa sanktio, rangaistus. Sanktion mahdollisuus myötävaikuttaa siihen, että yhteisön jäsenet (yleensä) toimivat normien mukaisesti. Tavallisesti on yksilön kannalta järkevämpää ja mukavampaa toimia normien mukaisesti, koska silloin välttyy rangaistuksilta. Sanktiolla on täten mahdollisuus ja oikeastaan funktio pitää normia yllä. (Karlsson, 1995). Normin mukaista käytöstä kutsutaan prososiaaliseksi käytökseksi (Suoninen ym. 2014, 148)

Pysyvät normit luovat ryhmään kiinteyttä. (Karlsson, 1995). Lisäksi niillä on ryhmädynamiikkaa sujuvoittava ja suojaava vaikutus. Suonisen mukaan normit säätelevät yhteisöissä ihmissuhteita siten, minkälaisia tunteita, rooleja, luokituksia ja ominaisuuksia näissä suhteissa on. (Suoninen ym. 2014, 148.) Prososiaalinen käytös tai reaktio jää normin mukaisuuden, normaaliutensa, takia usein huomaamatta. (Em. 160.)

Sosiaalisen faktan ja sosiaalisen normin ominaisuudet ovat mielestäni hyvin samankaltaisia: molempiin liittyy yhteisöllinen olemus ja yhteisössä olemisen luonnollinen vaikutus. Myös imperatiivisuus ja rangaistavuus ovat oleellisia osia sekä sosiaalisen faktan että sosiaalisen normin käsitteissä. Vaikka käsitteitä voisi pitää toistensa synonyymeina, käytän tutkimuksessani sosiaalisen faktan käsitettä, sillä Durkheim on laatinut sen tutkimukseen omia metodologisia periaattejaan, jotka tarjoavat käytännöllisen työkalun norminmukaisen käyttäytymisen tutkimiseen. Lisäksi Durkheimin teoriaan sisältyy yhteiskuntakriittisyyttä, tietynlaista dekonstruktivistista otetta, jolla uskon olevan hedelmällinen vaikutus analyysiin.

Sosiaalisen faktan ja sosiaalisen pakon käsitteet ovat osuvia kuvaamaan pettämistä: pettämättömyyden – eli uskollisuuden – ideaali on niin itsestään selvä romanttisissa suhteissa, että sitä ei perustella. Lojalisuus ei ole biologinen taipumus, johon synnymme ja johon vaistonvaraisesti taivumme, vaan se on sosiaalinen pakko, yhteisön ideaali, jota suojaa pettämisen stigma ja julkinen omatunto. Yksilöllä itsellään on vain valinnanvapaus noudattaa ideaalia ja olla seksuaalisesti uskollinen, mutta valinnanvapauden väärinkäyttämällä on seurauksensa. Durkheim pitääkin seksuaalista mustasukkaisuutta eräänlaisena sosiaalisena faktana, joka väärinymmärretään ihmisen sisäiseksi psyykkiseksi tilaksi, mutta että tulkinta olisi vain tapa selittää avioliiton olemassaoloa. Hän myös väittää, että esimerkiksi uskonnollisia sentimenttejä, lasten kuuliaisuutta, vanhempien rakkautta tai seksuaalista mustasukkaisuutta ei esiinny ihmislunnon synnynnäisesti. Hän pitää tuntemuksia kollektiivisen organisaation tuotoksina, ei niiden perustana. (Durkheim 1982, 117.) Näin ollen Durkheimin teoriaa tulkiten, uskollisuus romanttisessa suhteessa olisi nimenomaan sopimuksellinen ja yhteiskunnallinen tuotos, sekä niin vahva, että sitä ei perustella. Muodostuu uskollisuusolettama. Sopimuksen sisältö saattaa olla neuvoteltu, mutta se on silti itseisarvoinen ja välttämätön – ilman sopimusta, ei ole suhdetta.

4. Tutkimusasetelma ja menetelmät

4.1 Aineisto

Tutkin pettämiseen liittyviä uskomuksia Helsingin Sanomien teettämästä kyselystä vuodelta 2001. Kysely on Nyt- liitteen moraalikysely, johon tuli lähes 1400 vastausta. Kyselystä tehtiin vuonna 2001 artikkeli, johon haastateltiin käytännöllisen filosofian dosenttia Heta Gylligiä Helsingin yliopistosta ja moraalifilosofia Terho Pursiaista. (Gronow ym. 2001)

Ailan aineistoportaalissa kvalitatiivista aineistoa kuvataan seuraavasti: aineisto muodostuu maaliskuussa 2001 tehdystä Helsingin Sanomien moraalikyselyn osasta, jossa vastaajilta on kysytty, saako kumppania parisuhteessa pettää. Kysymykseen on ollut valmiiksi strukturoidut vastausvaihtoehdot ”Ei koskaan”, ”Kerran voi antaa anteeksi”, ”Saa jos hänkin pettää” ja ”Saa, jos ei jää kiinni”. Kysymyksen jälkeen vastaajalla on ollut mahdollisuus perustella valitsemaansa vastausta. Aineisto on muodostettu yhdestä kysymyksestä ja siihen annetusta vastauksesta ja sen perusteluista. Alkuperäisen aineiston laajuus on 1400 vastausta, mutta käsillä olevaan aineistoon on valittu vain ne vastaukset, joissa on jokin perustelu (n=601). Nuoret (19–35 v.) ovat vastanneet koko kyselyyn innokkaimmin. Aineisto ei siis ole tilastollisesti edustava ja on myös mahdollista, että yksittäinen henkilö on vastannut kyselyyn useammin kuin kerran. Parisuhdemoraalin perustelijoista 79 % on naisia. (Ailan aineistoluettelo.)

Aineisto on yhtenäinen tiedosto, jossa on ennen vastausta ja sen perustelua kunkin vastaajan taustatiedot. Vastaajien taustatiedoista on aineistoon otettu mukaan vastaajan ikä, sukupuoli, ammatti, poliittinen kanta ja uskonnollisuus. Lomakkeen numeron jälkeen ilmenevät vastaajien itsensä antamat taustatiedot seuraavassa järjestyksessä: a) sukupuoli b) ikä c) ammatti d) puoluekanta e) uskonnollinen vakaumus. Uskonnolliselle vakaumukselle on kyselyssä annettu viisi valmista vastausvaihtoehtoa. Ne ovat olleet 1. uskossa, 2. tapakristitty, 3. en kuulu kirkkoon, 4. ei vakaumusta ja 5. muu.

Aineisto on kookas, 601 vastauksen laajuinen. Rajaan aineistoa ensinnäkin siten, että käsittelen vain vastauksia, joissa vastaus kysymykseen ”saako kumppania pettää” on vastattu ”Ei koskaan”. Valitsen kyseiset vastaukset analyysin kohteeksi, sillä niissä on eksplikoitu sosiaalisen faktan kannalta hedelmällisiä pettämiskäsityksiä. Vastausten rajaaminen vain näin tosin sulkee pois vain 20 % vastauksista. Rajaan pois myös alle 18-vuotiaiden vastaukset.

Rajaan tutkimuksessani käyttämiäni vastauksia lisäksi myös niiden pituuden perusteella. Käytän tutkimuksessani vastauksia, jotka ovat vähintään kaksi virkettä pitkiä, jolloin muutaman sanan pituiset vastaukset rajautuvat pois. Perustelen pituudella rajaamista siten, että näin saan sisällöltään rikkaampia ja pidemmälle jäsenneiltyjä vastauksia analyysiini, jolloin niitä hedelmällisempiä tutkia. Tämä jättää aineistoni laajuudeksi 159 vastausta, joiden pituus on yli 2 virkettä. Lopuksi en huomioi analyysissäni vastaajien demografisia taustatietoja, sillä keskityn tutkimuksessani ilmaisun ja merkitysten tasoon, jolloin vastaajien taustatiedot eivät ole merkityksellisiä.

Käyttämäni aineistoon liittyy muutamia heikkouksia. Ensimmäkin Helsingin Sanomien kyselyn kysymyksenasettelu ei vastaa metodisesti rakennettua kysymystä. Kysymys ”Saako kumppania pettää parisuhteessa” vastausvaihtoehdoin ”Ei koskaan”, ”Kerran voi antaa anteeksi”, ”Saa jos hänkin pettää” ja ”Saa, jos ei jää kiinni”, on mielestäni huolimattomasti rakennettu ja sulkee paljon muita, suljettujen vastausvaihtoehtojen ulkopuolisia mielipiteitä pois. Kysymyksenasettelun takia vastauksista ei saada tietoa, minkälaisesta pettämisestä kyselyssä on kyse. Mahdollisuus perustella ja täsmentää vastausta antaa kuitenkin anteeksi vastausvaihtoehtojen suppeuden. Toiseksi, kun pettämisen määritelmää ei oteta huomioon vastausta annettaessa, ei ole selvää, minkälaisen pettämisen sallivuutta kyselyssä mitataan. Pettämistä ei ole operationalisoitu, joten oletan analyysissäni, että kyse on seksuaalisesta pettämisestä. Aineiston antama tieto ei ole kovin monipuolista ja siten tutkijana minun on oltava erityisen varovainen analyysin ja johtopäätösten kanssa, sillä aineisto on rajoittunut sen pinnallisuuden takia. Kolmanneksi aineisto on vanha – se on kerätty vuonna 2001. Aineiston ikä ei ole itsessään ongelma, vaan tulokset tulee asettaa omaan ajalliseen kontekstiinsa, 2000-luvun alkuun. Tuloksia voidaan verrata 2010- ja 2020- luvuilla tehtyihin tutkimuksiin pettämiskäsityksistä, jolloin saadaan kiinnostavaa vertailudataa parisuhdekäsitysten mahdollisesta dynaamisesta muutoksesta suhteessa aikaan ja muuhun muuttuvaan yhteiskuntaan.

4.2. Menetelmä

Analysoin aineistoani laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sen tarkoitus on vain järjestää aineisto johtopäätöksiä varten (Grönfors 1982; Grönfors & Vilka 2011 sit.

Tuomi & Sarajärvi 2018.) Sisällönanalyysissä etsitään tekstin merkityksiä ja kuvataan sisältöä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Analyysini on teoriaohjaava, johon sovelletaan Émile Durkheimin sosiaalisen faktan teoriaa. Teoria toimii metodologisena ohjenuorana analyysissä.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvaavat teoriaohjaavaa analyysiä siten, että siinä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta siinä aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa analyysiä ehkä eklektisestikin. Kaikkiaan analyysistä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava, vaan pikemminkin uusia ajatusuria aukova. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Näin pyritään välttämään puhtaan aineistolähtöisen analyysin sudenkuoppia tutkijan ennakkokäsityksistä ja kysymyksestä, voiko tutkija kontrolloida, että analyysi tapahtuu aineiston tiedonantajien ehdoilla eikä tutkijan ennakkoluulojen asettamana. Takana on ajatus siitä, että ei ole olemassa objektiivisiä, ”puhtaita” havaintoja sinällään, vaan muun muassa jo käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat aina tuloksiin. (em. 2018.) Teoriaohjaavassa analyysissä sen teoreettisessa osassa, viitekehyksessä, kuvataan ilmiö teorian kautta. Aineiston analyysivaihe tehdään aluksi aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa tuodaankin analyysiä ohjaavaksi ajatukseksi alussa käytetty viitekehys. (em. 2018.)

Tuomi & Sarajärvi (2018) korostavat, että sisällönanalyysin tarkoitus on selvittää, mitä tutkimuskysymystä vastaavaa tietoa aineistosta löytyy. Se vastaa ensimmäisen vaiheen analyysiä, joka mahdollistaa myöhemmin johtopäätösten teon. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Sisällönanalyysin kritiikissä sisällönanalyysin kommentoidaan usein olevan vain luokittelua ja alkuvaiheen analyysiä (Salo 2015, 171). Ei siis riitä, että vain luokittelee aineiston, vaan analyysi tulee vetää pidemmälle teorian avuun. Jotta analyysini ei jää vain pinnalliseksi sisällönanalyysin kategorioiksi, reflektoin löydöksiä Émile Durkheimin sosiaalisen faktan teoriaan ja tutkin, miten pakko, moraalinäkökulma, kollektiivisuus sekä sanktiot esiintyvät vastaajien peittämiskäsityksissä ja luomissani kategorioissa.

4.3 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. Hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ovat tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen, eli rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus

tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisissä periaatteissa kerrotaan, että Suomessa kaikilla tieteenaloilla tutkijan tulee toteuttaa tutkimuksensa siten, että tutkimuksesta ei aiheudu tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7.)

Helsingin Sanomien tekemä moraalikysely vuodelta 2001 on julkinen arkistoaineisto, joka on vapaasti käytettävissä tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun. Koska aineisto on valmiiksi kerätty ja julkisesti saatavilla, ei tähän tutkimukseen liity eettisiä kysymyksiä tutkijan ja tutkittavan kohtaamisesta, kohtelusta tai osallistumisesta. Pyrin analysoimaan aineistoa totuudenmukaisesti, avoimesti ja sensitiivisesti.

Aineisto sisältää henkilötietoja, joilla voitaisiin epäsuorasti tunnistaa vastaaja. Aineisto sisältää tunnistetietoja, kuten iän, sukupuolen, ammatin, uskonnollisen vakaumuksen ja puoluekannan. En käsittele tutkimuksessani aineistossa olevia henkilötietoja ja olen anonymisoinut vastaukset siten, että niistä ei selviä vastaajan antamia taustatietoja. Lisäksi en ota huomioon tutkimuksessani vastauksia, joissa vastaaja on ollut aineistonkeruuhetkellä alle kahdeksantoista vuotta vanha. En kuitenkaan pidä taustatietoja itsessään merkittävänä tietosuojariskinä, sillä aineisto on julkinen ja kaksikymmentä vuotta vanha.

5. Käsitykset uskottomuudesta

Kategorisoin aineiston neljään kategoriaan sen perusteella, mitkä olivat keskeisimpiä argumentteja, joita vastaajat käyttivät perustellakseen omaa pettämiskäsitystään. Pääkategorioita ovat pettämisen moraalit, pettämisen syyt, pettämisen ehkäisy sekä pettämisen seuraukset. Kategoriat ovat keskenään limittäisiä, sillä monessa vastauksessa pettämiskäsitystä perustellaan samanaikaisesti esimerkiksi sekä pettämisen vääryydellä että sillä, mitä tämä vääryys saa aikaan ihmisessä ja parisuhteessa. Limittäisyys johtuu myös kysymyksestä, johon vastaajat ovat vastanneet: ”Saako parisuhteessa pettää?” johdattelee vastaajia keskittymään pettämisen moraaliseen näkökulmaan.

5.1 Pettämisen moraalit

Moraali- kategoriasta muodostui kaikista suurin kategoria. Vastauksia, joissa pohdittiin tai selitettiin pettämisen vääryyttä, oli yhteensä 104. Monessa vastauksessa kuvattiin pettämisen olevan väärin ja anteeksiantamatonta. Pettämisen moraalittomuutta perusteltiin muun muassa uskollisuuden, luottamuksen, sopimuksellisuuden ja rehellisyyden kautta. Näitä elementtejä pidetään suhteen perustana, jonka puuttumisen myötä suhteella ei ikään kuin ole pohjaa tai perusteita olla olemassa. Viittaamiset pohjaan ja kivijalkaan, sekä rapistumiseen ja murenemiseen toistuvat usein. Moni näistä kommentteista on myös keskenään samankaltaisesti muotoiltu, joka ei välttämättä kerro samanmielisyydestä, vaan esimerkiksi retoriikan yleisyydestä.

Parisuhteen pitää ehdottomasti perustua luottamukselle. Jos toinen pettää, on luottamus rapissut aika lailla. Sen jälkeen on vaikea luottaa paljon pienemmissäkin asioissa. (Lomake 205.)

Luottamus parisuhteessa on mielestäni yksi kivijaloista, jos sen menettää, on helppoa menettää koko suhde. Toiselle kostaminen ei loppujen lopuksi ikinä paranna tilannetta. (Lomake 207.)

Uskollisuus, luottamus ja seksuaalinen eksklusiivisuus muodostuvat keskeisiksi perusteluiksi ja ne usein ymmärretään vastauksissa keskenään synonyymien tavoin, jolloin uskollisuudella

usein tarkoitetaan nimenomaan seksuaalista eksklusiivisuutta. Vastauksissa kuvattiin, kuinka seksuaalinen eksklusiivisuus on uskollisuuden oleellisin olomuoto, jonka lisäksi romanttisissa suhteissa on muitakin uskollisuuden muotoja, mutta niiden merkitys ei ole aivan yhtä suuri, kuin seksuaalisen uskollisuuden merkitys. Aineistossa kommentoitiin, että seksuaalisen uskollisuuden rikkoutumisen jälkeen muut uskollisuuden muodot ovat paljon merkityksettömämpiä, ja että muunlaisen uskollisuuden olemassaolo ei korvaisi seksuaalisen uskollisuuden rikkoutumista. Vastauksissa ei kuitenkaan eksplikoida, mitä tämä ”pienempi” tai ”muu” voisi olla.

Uskollisuuden merkityksellistämässä huomionarvoista on oman toimijuuden roolin minimoiminen. Vastauksista ilmenee, että pettämisen tapahtuessa parisuhteen päättymiselle tai suhteen kriisille ei oikein voi mitään. Tällaiseen toimijuuden puutteeseen viitataan passiivissa: luottamus rapisee, suhde menetetään. Luottamus ja uskollisuus saavat näin objektimaisen luonteen – sitä on vastausten perusteella mahdotonta tai vaikeaa korjata, jolloin se ei ole dynaaminen tai kehittyvä, vaan esineen tavoin rikkoutuva. Uskollisuuden objektinomaisen luonne näkyy vastauksissa myös käsityksinä uskollisuuden kertalaatuisuudesta. Uskollisuuden objektimainen luonne, rikkoutuvuus ja kertalaatuisuus, siten selittävät myös käsitystä, jonka mukaan suhteen olemassaololle ei pettämisen myötä ole perustaa tai perusteluja.

Vastauksissa pohditaan pettämisen vääryyttä suhteessa muunkinlaiseen väärintekoon. Pohditaan myös, mitä pettäminen on ja mikä olisi se pahin asia, jota kumppani voisi itselle tehdä. Anteeksiannon rooli on keskustelussa oleellinen.

Tämä riippuu siitä mikä katsotaan pettämiseksi. Sänkyyn meno toisen kanssa ei välttämättä ole pettämistä, pahempi on irviä puolisoa ulkopuolisille. (Lomake 826.)

Pettämisen määritelmää pohditaan aineistossa ja seksuaalisen uskollisuuden vertaaminen muunlaiseen uskollisuuteen, kuten vastauksessa 826, pyritään hahmottamaan hierarkioita erilaisten uskottomuuksien kesken. Uskollisuuskäsitykset eivät siis ole täysin yleistettävissä käsillä olevassa aineistossa, sillä tässä sitaatissa vastaajan mukaan puolisoa ulkopuolisille pahaa puhuminen olisi pahempaa kuin pettäminen. Aineistossa neuvotellaan erilaisten loukkauksien intensiteetistä ja siitä, mitä pettämisellä itseasiassa loukataan. Vastauksissa

loukkaukset kohdistetaan petettyyn yksilöön ja persoonaan, parisuhdeinstituutioon sekä edellä mainittujen kunnioitukseen ja rajoihin.

Mikä loukkaisi enemmän toista kuin pettäminen? Pieni itsehillintä ei olisi pahitteeksi tai sitten on paras lopettaa koko suhde, jos toiset kiinnostavat kumppania enemmän. (Lomake 694.)

Kommenteissa esiintyy romanttisen suhteen rajojen määrittelyä, joka monesti kulminoituu juuri seksiin muiden kuin suhteen osapuolten kanssa. Suhteeseen ei ikään kuin mahdu yhtäaikaista kiinnostusta montaa ihmistä kohtaan. Rajat vaikuttavat usein absoluuttisilta, kuten kommentissa 694, jossa vaihtoehdoksi esitetään suhteen lopettamista, jos rajojen noudattamiseen ei löydy ”pienää itsehillintää”.

Parisuhde on nimenomaan PARIsuhde. Ylimääräisiä otetaan mukaan vain yhteisellä sopimuksella. (lomake 254)

Sopimuksellisuuteen ja rajoihin viitataan myös viittaamalla käsitteisiin ”parisuhde”, tai pettämissanan määritelmään kehäpäätelmällisesti: pettäminen on väärin koska pettäminen sanana tarkoittaa väärin tekoa. Sopimuksellisuuteen ja pettämissanan merkityksiin viittaaminen kertoo pettämissanan itsetäanselvyydestä ja sellaisesta statuksesta, jota on hankalaa lähteä haastamaan. Rajojen loukkaamiseen viitattaessa merkitys on imperatiivinen, eikä tällöin välttämättä viitata enää moraalisiin, vaan ehdottomaan sääntörikkomukseen, ikään kuin lakiin.

Näin ollen pettämistä pidetään yksimielisesti loukkaavana tekona, joka loukkaa petettyä, suhdetta, rajoja sekä kunniaa. Uskollisuus on kommenteissa luottamukselle sekä eksklusiiviselle seksille synonyymiksi kaltainen sana, vaikka uskollisuudelle annetaan vastauksissa muitakin merkityksiä. Kuitenkin seksuaalinen uskollisuus on jotain perustavanlaatuaista, jolla on objektiivinen luonne – se rikkoutuu ja sitä on vaikeaa saada takaisin.

5.2 Pettämisen syyt

Vastauksissa selitetään pettämistä sekä yksilön että parisuhteen vikojen kautta. Yksilötasolla pettämisen koetaan olevan merkki yksilön kykenemättömyydestä sitoutua, liian suuresta

himosta, itsekkyydestä ja egosta, tai itsehillinnän tai kunnioituksen puutteesta. Itsehillintään vedotaankin velvollisuus- ja seurauseettisesti: väärin teko loukkaisi kumppania ja romanttista instituutiota, jolloin olisi parempi olla pettämättä.

Syitä pettämislle haetaan myös parisuhteesta itsestään. Moni selittää pettämistä sillä, että parisuhteessa on jotain vikaa, siitä puuttuu jotain tai se ei toimi, jolloin pettäminen on ikään kuin oire. Vastauksissa ei selitetä, minkälainen vika tai puute suhteessa voisi olla, jotta se ajaisi pettämiseen, vaan vika on ”jotain”. Pettämisen selittäminen ”jollain” viittaa siihen, että pettämistä voi olla hankalaa ymmärtää. Samasta syystä voi olla, että julkinenkin keskustelu pettämisestä liittyy juuri syihin ja seurauksiin. Pettämisen vääryydestä ollaan vastauksissakin yhtä mieltä, mutta tietoa siitä, miksi joku tekisi väärin, ei ole. Puhutaan myös parisuhteen luomasta tilanteesta, jossa suhteen osapuolelle tulee ”tarve” pettää. Tällaisia tarpeita kerrotaan olevan tarve vilkuilulle, läheisyydelle tai seksille.

Eihän se mikään parisuhde ole jos pettää. pettäminen on merkki siitä ettei ole valmis sitoutumaan. kerran pettjä aina pettjä. (Lomake 199.)

”Kerran pettjä aina pettjä” -käsitys sopii yhteen aikaisemmassa luvussa esitetyn uskollisuuskäsityksen kanssa, jossa uskollisuutta merkityksellistettiin kertaluotoisena ja objektin omaisena. Uskollisuus ei ole jotain, mitä voisi oppia, vaan luottamus perustuu kertaluontoiseen tekoon ja sen ainutlaatuiheen statukseen. ”Kerran pettjä aina pettjä”-käsitys myös poistaa toimijuuden pettämisestä ja tekee siitä yksilön ominaisuus- ja identiteettiasian. Pettäjän status on tällöin ikuinen, joka evää yksilöltä sosiaalisen oikeutuksen seurustelusuhteeseen. Voidaankin pohtia, mikä tällaisen käsityksen funktio on. Onko tarkoitus suojata muita ihmisiä petturilta, jolla on aikaisemman käytöksen vuoksi potentiaalia olla petturi uudelleen, vai kenties rangaistuksen muoto, jolla pyritään antamaan opetus sosiaalisin keinoin stigman ja eristyksen avulla.

siis periaatteesahan tämä kai vaan toimii. tää on niin vaikea juttu, helppohan se on sanoa että jos kiinni jää niin tos on ovi! jotain vikaa suhteessa on jos toinen tai kostoksi se toinenkin pettää. testattu kyllä joskus nuoruudessa on tätäkin - en jäänyt kiinni.. (Lomake 1121.)

Vastauksessa 1121 ei olla aivan varmoja, miksi pettäminen on anteeksiantamatonta. Pettämiskäsitykset jäävät ovat monesti aineistossa perustelematta ja viitataan ulkopuolelta

annettuun normiin tai syyhyn. Viittaukset itsestäänselvyyteen, kasvatukseen, pyhyyteen tai deonttiseen velvollisuuseetiikkaan viittaavat myös ulkopuolelta annettuun normiin, jota noudatetaan, koska niin on oikein tehdä.

Kommentissa on huomionarvoista, että vastaaja puhuu kiinnijäämisestä ja siitä seuraavana rangaistuksena hankalina asioina, mutta ei pidä itse pettämisestä ristiriitaisena tai hankalana. Vastaaja on itsekin pettänyt, mutta pettämisestä ei tullut seurauksia, koska hän ei jäänyt kiinni. "Jos kiinni jää niin tos on ovi" viittaa siihen, että vasta kiinni jäämisen myötä pettämisestä voi tulla seurauksia. Näin ollen, jotta pettämisestä voitaisiin rankaista, tulee pettämisen tulla julki.

Aineistossa pettämisen syiksi ehdotettiin vikaa pettäjässä tai parisuhteessa. Myös "pettämisen tarve", on asia joka johtaa käsitysten mukaan pettämään, joka viittaa esimerkiksi läheisyyden, vilkuilun tai seksin tarpeeseen. Yleinen ajatus aineistossa oli, että jos parisuhde on hyvä, tällaista tarvetta ei pääse muodostumaan ja siten pettämistä ei pitäisi tapahtua.

5.3 Pettämisen ehkäisy

Pettämistä ehkäiseviksi teoiksi esitettiin eniten keskustelua ja avoimuutta. Myös itsehillinnän rooli ja vastuu korostuivat aineistossa. Vastauksissa esitettiin, että sellaisia tilanteita, joissa pettäminen olisi mahdollista, tulisi tietoisesti välttää. Yksilöllä sekä suhteella itsellään koettiin olevan vastuuta pettämisen ehkäisyssä viitaten edellisessä luvussa viitattuun pettämisen tarpeeseen ja käsitykseen suhteesta pettämisen kontekstina: suhteessa ei petetä, jos se koetaan hyväksi.

Periaatteeni on, että jos joskus tekee mieli pettää, en etene pettämissuunnitelmissani, ennen kuin olen selvittänyt itselleni, miksi haluaisin pettää miestäni. Olen pari kertaa joutunut tällaiseen tilanteeseen, ja siitä on kehkeytynyt kuukausia kestävä pohdintakausi, jolloin olen miettinyt arvomaailmaani ja elämäni. Kummallakin kerralla olen - voimakkaista houkutuksista huolimatta - päättänyt olla pettämättä. Kummallakin kerralla ajatustyön tuloksena olen myös ottanut mieheni kanssa puheeksi suhteemme ongelmia. Niiden selvittäminen on elävöittänyt seksielämäämme niin, että jälkikäteen pettämisen mahdollisuus on tuntunut lähinnä kauhistuttavalta ja iljettävältä. (Lomake 115.)

Vastaaja on itse kokenut ”houkutus” harrastaa seksiä muiden kuin oman kumppaninsa kanssa ja on ryhtynyt refleктоimaan omaa tilannettaan. Ongelmien pohdinta ja yhdessä kumppanin kanssa keskustelu ovat auttaneet, jolloin myös ”seksielämä on elävöitynyt”. Pettäminen ja houkutus eivät ole avoimen keskustelun myötä enää riskejä ja nyt pettäminen tuntuu ajatuksena ”kauhistuttavalta ja iljettävältä”. Keskustelulla vaikuttaisi olevan suhdetta korjaavaa vaikutusta.

Pettämisen ehkäisemiseksi esitettiin myös eroa tai tietoista päätöstä olla ryhtymättä suhteeseen, jossa itse päätyisi pettämään. Ero ennen pettämistä estäisi kumppanin ja suhteen loukkaamisen ja olisi näin kunnioitettavampaa ja moraalisempaa, kuin jos pettäisi suhteessa. Eroaminen siksi, että haluaa harrastaa seksiä jonkun toisen kanssa, on siis ymmärrettävissä hyväksytyksi ratkaisuksi Helsingin Sanomien aineistossa. Uskollisuutta ei rikota, kun suhdeinstituutio on purettu.

pettää ei saa, ja pitää yrittää elää niin, ettei ajaudu tilanteisiin jossa niin tapahtuisi. Jos niin tapahtuu niin, suhdetta ei saa aloittaa ja morkkis on pystyttävä kärsimään itse siitä puolisolle kertomatta. (Lomake 314)

Salaamisen teema toistuu myös tässä kommentissa, jossa kommentoidaan, että tapahtunut pettäminen tulisi salata ja pettämisen myötä tulleesta pahasta olostä tulisi kärsiä yksin. Vaikka salaamisella pyritään estämään ero ja kumppanin loukkaaminen, salaaminen on lisäksi sanktiokeino. Pettämisestä kertominen koetaan vastaavanlaisissa kommentteissa itsekkääksi, sillä pettämisestä tulisi kärsiä pettämä itse, eikä petetty. Näin ollen salaamisen ja avoimuuden välillä on koko aineiston kesken ristiriitaa: toisaalta avoimuutta pidetään suhdetta parantavana ja siten pettämistä ehkäisevänä toimintana, mutta jos pettämistä tapahtuu, salaamisella estetään suhteen päättymisen ja suojellaan petettyä.

Pettämisen ehkäisemisen rinnalla aineistossa puhutaan myös eroamisen ehkäisemisestä. Pettämistä voidaan aineiston perusteella ehkäistä avoimuudella ja keskustelulla ja tekemällä suhteesta niin hyvä, että siinä ei ole tarvetta pettää. Jos pettämistä tapahtuu, suhdetta ja kumppania voidaan suojella salaamalla pettäminen, jolloin suhdeinstituutio säilyy. Suhteen päättäminen koetaan moraaliseksi teoksi, jos suhteen ulkopuolinen seksi tuntuu houkuttelevalta. Suhteen päätyttyä seksi kolmannen osapuolen kanssa ei loukkaa kumppania ja suhdeinstituutiota samalla tavalla kuin jos pettämistä tapahtuisi suhteen sisällä.

5.4 Pettämisen seuraukset

Pettämisen seurauksiksi esitettiin vastauksissa eroa, loukkaamista, pahaa oloa ja surua, pettymystä ja riittämättömyyden tunnetta. Eniten vastaajat kommentoivat, että pettäminen aiheuttaa luottamuspulaa tai luottamuksen lopullista menettämistä. Myös, vastoin pettämisen syitä pohdiskelevia vastauksia, pettämiseen liitettiin näissäkin vastauksissa ”jokin vika”, mutta vika oli oleellinen vasta pettämisen jälkeen. Onkin mielenkiintoista, että vastauksissa ei ollut yksimielisyyttä siitä, milloin tämä ”jokin vika” suhteisiin tulee, ennen vai jälkeen pettämisen.

Pettämistä ja sen aiheuttamaa mielihapaa lähes mahdoton korjata. Osa suhteesta kuolee, ainutlaatuisuuden tunne häviää. (Lomake 706.)

Ainutlaatuisuuden tunne ja tunne eksklusiivisuudesta luovat turvaa ja myös tietynlaista perustaa romanttisille suhteille. Rakastumisessa innostaa ajatus siitä, että on ainoa ja erityinen. Suhde perustuu valintaan ja haluun olla nimenomaan juuri tietyn ihmisen kanssa intiimisti, eikä suhteita solmita kenen tahansa kanssa. Parisuhteen rituaalit ja tavat, joiksi myös seksin ja seksuaalisen uskollisuuden voi mieltää, vahvistavat suhdetta ja sen statusta. Siksi ainutlaatuisuuden illuusion murtuminen loukkaa niin suuresti. Luottamuksen tavoin suhteen ja yksilön ainutlaatuisuudelle annetaan vastauksessa 706 kertaluontoinen luonne, joka häviää pettämisen myötä. Viittaukset kuolemaan ja korjaamattomuuteen, tai korjaamiseen, joka on kuitenkin ”lähes mahdotonta”, kertovat sekä pettämiskäsityksen ehdottomuudesta ja pettämisen vakavuudesta, sekä myös toimijuuden puutteesta – mielihapaa tai suhdetta ei voi pelastaa, vaan ”osa suhteesta kuolee”. Hämäläisen (2020) mukaan seksissä ihmiset näyttävät kumppanille itsestään puolen, joka ei muuten näy. Se, että kumppanilla on sellainen toisen kanssa, lienee olevan monelle se kovin pala kestää. Vaikka monet salasuhteet perustuvat yleensä seksille, läheisyys on usein se, joka uhkaa ensisijaista suhdetta. Läheisyys on se, mikä tekee suhteen menettämiselle alttiiksi. (Hämäläinen 2022, 114.)

Romanttisen suhteen rajojen rikkominen voi aiheuttaa epävarmuutta ja jatkuvaa kyseenalaistamista kumppanin luotettavuudesta ja motiiveista olla suhteessa. Vastaajat itse kommentoivat omasta houkutteuksesta, jonka myötä pettämispäilyt ovat nostaneet päätään:

Siinä menee kaikki luottamus. Vaikka ei jäis kiinni, rupee epäileen toista, et jos kerran minä niin miks ei toikin. (Lomake 705.)

Myös omat houkutukset voivat luoda luottamuspulaa ja epäilyksiä. Pettämisen ei siis tarvitse olla faktuaalista seksiä, jotta sillä olisi vaikutuksia suhteeseen. Oma houkutus sekä pettämisen riski saavat aikaan mustasukkaisuutta ja epäluottamusta. Spekulaatio liittyy usein aineistossa sitoutumisen tasoon tai intensiteettiin. Epäily herää kun oletettu uskollisuus ei saakaan todisteita, olivat ne sitten tositapahtumista kumpuavia tai oman mustasukkaisuuden saattamia.

Pettämisen seurauksiksi esitetään vastauksissa loukkaamista, surua, luottamuspulaa ja eroa. Lisäksi jos itse on pettänyt tai huomannut suhteen ulkopuolisen seksin olevan houkuttelevaa, epäilystä ja luottamuspulaa voi esiintyä myös tällöin. Romanttisen suhteen säännöt ja sovitut rajat korostuvat vastauksissa, sillä niillä on suhteiden eksklusiivisuutta ja turvaa suojaava funktio. Usein pettäminen käsitetäänkin ennen kaikkea sopimusrikkomuksena, joka on ikään kuin mahdoton sisällyttää parisuhteeseen: jos sopimusta rikotaan, suhde ei ole enää suhde.

6. Johtopäätökset

Tässä luvussa vastaan tutkimuskysymykseeni ”muodostuuko suomalaisten pettämiskäsityksissä seksuaalinen uskollisuus sosiaaliseksi faktaksi?” Aineistosta oli tulkittavissa kirjavia käsityksiä seksuaalisesta uskollisuudesta, joista suuri osa nivoutui luottamuksen, sopimuksellisuuden, loukkaamisen ja anteeksiannon teemoihin. Pettämiskäsitykset ovat aineistossa tiukkoja: kahdeksankymmentä prosenttia vastaajista ei antaisi pettämistä anteeksi ikinä.

Merkittävin uskollisuuskäsitys oli kokemus seksuaalisen uskollisuuden perustavanlaatuisesta ominaisuudesta suhteen perustana ja kivijalkana, jonka puuttuessa suhteella ei ole perusteluja olla olemassa. Luottamusta ja uskollisuutta pidettiin rikkoutuvina ja kertaluontoisina asioina, joita ei joko saa suhteen sisällä lainkaan takaisin, tai niiden korjaamista pidettiin erittäin hankalina. Seksuaalisen uskottomuuden nähtiin johtavan usein eroon. Ero johtui uskollisuuden ja luottamuksen rikkoutumisesta, joiden korjaamisen ei usein koettu olevan mahdollista.

Seksuaalista uskollisuutta pidettiin synonyymina uskollisuudelle. Seksuaalisen uskollisuuden koettiin olevan kaikista tärkein uskollisuuden muoto romanttisen suhteen kontekstissa, jonka rinnalla voi olla muita uskollisuuden muotoja. Nämä muut uskollisuuden muodot ovat kuitenkin toissijaisia ja pettämistilanteissa merkityksettömiä, sillä petettäessä seksuaalinen uskollisuus on ikään kuin menetetty, jolloin motiiveja suhteessa olemiselle on vaikeaa löytää.

Seksuaalisen uskottomuuden nähtiin paljastavan romanttisesta suhteesta tai yksilöstä vikoja, joiden olemassaolon myötä suhdetta ei pidetty jatkamisen arvoisena. Uskollisuutta pidettiin myös yksilön kykynä; jos uskollisuuteen ei pysty, oikeutusta parisuhteessa olemiseen ei ole. Lisäksi, jos suhteessa tapahtuu pettämistä, se on suhteen sääntöjen vastaista ja siten suhde on päätettävä. Käsitys perustuu ajatukselle, että hyvässä suhteessa ei tapahdu pettämistä.

Aineistossa kommentoitiin usein, että pettäminen on pahinta, mitä toiselle voi tehdä. Kuitenkin vastauksissa neuvoteltiin siitä, kuinka pettämistilanteissa tulisi reagoida ja miten ehdoton kannattaa olla. Anteeksiannon teema nousi siis vaihtoehtoiseksi tavaksi käsitellä pettämistä. Lisäksi pettämisen salaaminen loi vaihtoehdon parisuhteen päättämiseksi. Salaamisesta kertovissa vastauksissa koettiin, että pettäminen ei vielä pilaa suhdetta, vaan

vasta pettämisestä kommunikointi voi pilata ja siten päättää suhteen. Jos pettämisen salaa ja ”pitää asian omana tietonaan”, eikä itse pura parisuhdetta, parisuhteella on tällöin vielä potentiaalia jatkaa. Salassa tehty ei ole sosiaalista, jolloin seksuaalisen uskollisuus päättyy vasta, kun uskottomuus tulee ilmi, eli siitä tulee sosiaalista ja se kommunikoidaan.

6.1. Seksuaalinen uskollisuus ja sosiaalinen fakta

Pettämiskäsitykset olivat aineistossa samansuuntaisia ja paljolti yksimielisiä. Vastausten yhdensuuntaisuus ja suosio viittaavat kollektiiviseen yhdenmielisyyteen ja vahvaan normatiiviseen moraalikäsitukseen, joka kielii sosiaalisen faktan kollektiivista olemuksesta. Jos vain yhden vastaajan mielestä pettäminen on väärin ja este parisuhteen jatkamiselle, ei voitaisi vielä todeta, että käsitys olisi sosiaalinen fakta. Kuitenkin aineistossa oltiin jopa yllättävän yksimielisiä siitä, että pettäminen on niin perustavanlaatuisesti väärin, eikä pettämisen myötä suhteella ole perustaa. Kollektiivinen näkemys saa myös aikaan yhteisökuria, jonka toiminta on tulkittavissa aineistosta. Seksuaalinen uskollisuus on kollektiivisesti niin itsestään selvää, että yhteisökuri ei anna mahdolliseksi ”vapaamatkustamista”, kuten aineistossa puhuttiin. Uskotonta toimintaa sanktioidaan usein automaattisesti.

Sanktiot ja rangaistavuuden ulottuvuus esiintyvät aineistossa useasti. Pettäjää demonisoimalla, eristämällä ja stigmatisoimalla voidaan ennaltaehkäistä pettämistä, mutta myös rankaista. Vastaajien puheessa reflektointiin myös omaa tilannetta ja viestittiin ymmärrystä tilanteelle, jossa oma kumppani ei antaisi anteeksi, jos vastaaja itse pettäisi suhteessa. Sanktioita pystytään tilanteen mukaan lieventämään, mikäli pettjä osoittaa katumusta ja rehellisyyttä. On kuitenkin keskeistä, että pettämistä sanktioidaan usein stigman lisäksi päättämällä suhde. Vaikka suhteen päättäminen nähdään omien rajojen ylläpitämisenä, sitä voidaan pitää myös sosiaalisen faktan rikkomisesta seuraavana sanktiona. Eron voidaan tulkita olevan sanktio, sillä aineistossa esiintyy rangaistusvaatimuksia pettäjälle sekä käsityksiä, joiden mukaan pettäjällä ei olisi oikeutta olla romanttisessa suhteessa.

Erityisesti pettämiskäsityksen perustelemattomuus viittaa siihen, että ulkoinen pakko ja moraaliohje on sisäistetty ja muodostunut rutiininomaiseksi ajatukseksi. Sosiaalinen fakta on tapa, josta usein puuttuu pakon imperatiivinen luonne, jolloin se tuntuu vapaaehtoiselta. (Isambert 1993, 189). Perustelemattomuus tulee esille kommentteissa, joissa myönnetään,

että syytä pettämiseen ei tiedetä eikä sen lähteestä olla varmoja. Lisäksi toistuvat ilmaisut, joilla viitataan yleiseen pettämiskäsitykseen, kuten ”kerrasta poikki” tai ”kerran pettäjä aina pettäjä”, tai pettämisen moraalittomuuden perusteleminen pettämisen määritelmällä kehäpäätelmän tapaan, kertovat vahvasta imperatiivista olla uskollinen, sillä muita vaihtoehtoja ei kielen tasolla anneta.

Aineistossa esiintyi myös ajatuksia, jotka luovat joustoa sosiaalisen faktan yhteisökuriin ja toimintatapoihin. Tilannekuvauksissa, joissa vastaaja itse myöntää halunneensa pettää tai tunteneensa houkutusta muuta kuin omaa kumppaniaan kohtaan, halu sanktioille ja kollektiiviselle pettämiskäsitykselle lievenee. Tällöin vastaajat peräänkuuluttavat inhimillisyyttä ja keskustelun tärkeyttä ja pohtivat ihmisyyden moninaisuutta. Kun pettämistä tapahtuu lähellä, käsitykset pettämisestä monimuotoistuvat. Pettämisestä ei tule hyväksyttävämpää tai oikeutetumpaa, vaan käsitys ihmisestä muuttuu kirjavammaksi ja yleisen pettämiskäsityksen kanssa neuvotellaan. Absoluuttista stereotypiaa pettäjästä ”kyvyttömänä ja oikeudettomana olemaan parisuhteessa” pidetään totuudenmukaisempana, jos pettäjiä ei ole lähipiirissä. Kun houkutus ja viehätys muuta kuin omaa kumppania kohtaan realisoituvat, pettämiskäsitys saa laajempia merkityksiä.

Lisäksi, kun tutkitaan nimenomaan sosiaalisia faktoja, toiminnan sosiaalisuus on se, jota tutkitaan. Aineistossa kehoitettiin salaamaan pettäminen, jotta kumppani ei loukkaantuisi ja erolta ja sanktioilta vältyttäisiin. Salaaminen on tiedonjaosta pidättäytymistä, jolla pyritään suojaamaan joko suhteen pysyvyyttä tai omaa mainetta. Sosiaalisen faktan vaatimat reaktioita ja ajatuksia ei lähde liikkeelle, kun sääntörikkomuksesta ei tiedetä.

Sosiaalisen faktan funktio on Durkheimin mukaan aina yhteiskunnallinen ja yhteiskunnasta lähtöisin (Durkheim 1982). Siispä seksuaalisen uskollisuuden funktiota tulee peilata sen yhteiskunnallisiin funktioihin. Analyysin perusteella tulkitsen, että suomalaisten uskollisuuskäsityksissä seksuaalinen uskollisuus tarjoaa suojaa suhdeinstituutiolle sekä suhteessa oleville yksilöille. Seksuaalinen uskollisuus luo myös yhteiskunnallista järjestystä – romanttinen suhde on helposti hahmotettavissa oleva yksikkö ja kategoria. Seksuaalista uskollisuutta voidaan pitää yhteiskunnallista järjestystä ja koheesiota ylläpitävänä toimintana.

Tutkimukseni rajoittuu aineiston ikään, eivätkä tutkimustulokseni ole yleistettävissä. Vuoden 2001 aineisto on vanha, jolloin ei voida luotettavasti sanoa, että se edustaisi 2020-luvulla olevia pettämiskäsityksiä. Lisäksi aineisto ei ole tieteellisin menetelmin ja periaattein kerättyä, vaan sanomalehtikysely. Aineiston laadulla voi olla vaikutusta tulosten luotettavuuteen.

6.2. Ehdotuksia jatkotutkimukselle

Meillä vähän tietoa siitä, kuinka nopeassa tahdissa pettämiskäsitykset muuttuvat. Ajankohtaista tutkimusta löytyy pettämisen sukupuolijakaumista, frekvenssistä, syistä ja seurauksista, mutta pettämisen roolin dekonstruktivistisesta tutkimuksesta on vasta tulossa vaihtoehtoisten parisuhteiden suosion kasvun myötä. Näenkin oman tutkimukseni sijoittuvan tietynlaiseen käännekohtaan romanttisten suhteiden käsitteellistämisen ja tutkimuksen murrosvaiheeseen. Kriittinen tutkimus siitä, miksi parisuhteissa tehdään niin kuin tehdään, on aikalaisanalyysin kannalta tärkeää, sillä romanttiset suhteet heijastavat aikamme arvoja ja ihmiskäsityksiä ja peilaavat niitä takaisin yhteiskuntaan. Vastauksia siitä, miten koemme sukupuolen, tunteet, kumppanuuden ja läheisyyden, löytyvät läheisistä, intiimeistä ja platonisista suhteista.

Laadukasta, yleistettävää ja laajasti eri demografioita kuvaavaa seksologista tutkimusta tulisi tehdä enemmän. Moni tutkimus keskittyy vain korkeakouluopiskelijoiden tutkimiseen (vrt. Wiederman & Hurd 1999). Seksologinen tutkimus on lapsen kengissä ja siksi seksologian kentällä on paljon tarvetta uudelle, ajankohtaiselle ja hyvin rakennetulle tutkimukselle, joka ei ole ideologisesti värittynyttä tai epäeettistä tai populistisista lähtökohdista tehtyä, kuten esimerkiksi moni pornotutkimus (Spišák 2019). Olisi tärkeää, että meillä olisi ajankohtaista ja luotettavaa tietoa seksuaalisuudesta kaikista ikäryhmistä, luokasta ja kulttuurista.

Tämänhetkisiä romanttisiin suhteisiin liittyviä asenteita ja moraalirakennelmia olisi hedelmällistä tutkia sosiaalisen median alustoilta, esimerkiksi TikTokista. TikTok on alusta, jolle sen asiakkaat voivat tuottaa julkista videomateriaalia. Moni terapeutti, parisuhdeneuvoja ja muu asiantuntija jakaa alustalla deittailuvinkkejä ja ohjeita romanttisen suhteen ylläpitämiseen ja moni käyttäjä jakaa omia kokemuksiaan petetyksi tulemisesta, parisuhteensa säännöistä tai toiveista. TikTok olisi tutkimuskohteena hedelmällinen, sillä se levittää parisuhdenormeja maailmanlaajuisesti.

Lähteet

Adamapoulou, Effrosyni (2013) New facts on infidelity. *Economic Letters*. 121(3) 458-462.

Atkins, David & Baucom, Donald & Jacobson, Neil (2001) Understanding infidelity: correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology* 2001, 15: 735-749.

Barash, David & Lipton, Judith (2001) *The Myth of Monogamy: Fidelity and Infidelity in Animals and People*. New York: W. H. Freeman and Co 2001.

Barta, William & Kiene, Susan (2005) Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 339-360.

Brad, Rebecca & Markey, Charlotte & Mills, Ana & Hodges, Sara (2007) Sex differences in self-reported infidelity and its correlates. *Sex Roles* 2007, 57: 101-109.

Buss, David & Larsen, Randy & Westen, Drew. & Semmelroth, Jennifer (1992) Sex differences in jealousy: Evolution, psychology, and psychology. *Psychological Science*, 3, 251-255.

Buss, David (2018) Sexual and Emotional Infidelity: Evolved Gender Differences in Jealousy Prove Robust and Replicable. *Perspectives on Psychological Science* 2018, 13:2, 155–160.

Ceri, Paolo (1993) *tut on Social action*. Teoksessa Stephen P. Turner (toim.) *Emile Durkheim: sociologist and moralist*. 135-162. London; New York: Routledge.

Choi, Kyung-Hee & Katania, Joseph & Dolcini, Margaret (1994) Extramarital sex and HIV risk behavior among US adults: results from the National AIDS Behavioral Survey. *American Journal of Public Health* 1994, 84:2003–2007.

Durkheim, Émile (1982) *Sosiologian metodisäännöt*. Ranskankielisestä alkuteoksesta *Les règles de la méthode sociologique*, 19. painos 1977. (1. painos 1895) Suomentanut Seppo Rändell. Helsinki: Tammi.

Fincham, Frank & May, Ross (2017) Infidelity in romantic relationships. *Current Opinion on Psychology* 2017, 13:70–74.

Foucault, Michel (2010) *Seksuaalisuuden historia. Toinen, uudistettu laitos.* Suomentanut Kaisa Sivenius. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Gronow, Kira & Grönvall, Ursula & Harju, Hannu & Hoikkala, Teemu & Matikainen, Kati & Niemi, Päivi & Rätty, Reetta & Sadik, Sara (2001). *Tilaisuus tekee varkaan.* Helsingin Sanomat, Viikkoliite Nyt, numero 13/2001, sivut 12-17.

Hallituksen esitys eduskunnalle 62/1986 (1986) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avioliittolain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Helsinki.

Helén, Ilpo & Yesilova, Katja (2006) *Shepherding Desire. Sexual Health Promotion in Finland from the 1940s to the 1990s.* Acta Sociologica 49(3): 257-272.

Hämäläinen, Mirja (2020) *Avoimet suhteet.* Kosmos.

Hietamäki, Emma (2022) *Vapaus friiata? Aviollisen uskollisuuden ja uskottomuuden määrittely ja merkitykset 1930–1949 julkaistuissa avioliitto-oppaissa ja 1945–1956 käydyissä avioero-oikeudenkäynneissä.* Pro gradu- tutkielma. Suomen historia, Historian ja etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto, kevät 2022.

Isambert, Francois-Andre (1993) *Durkheim's Sociology of Moral Facts.* Teoksessa Stephen P. Turner (toim.) *Emile Durkheim: Sociologist and moralist.* 187-205. London and New York: Routledge.

Keller, Simon (2007) *The Limits of Loyalty.* Cambridge: Cambridge University Press.

Klesse, Christian (2016) *The spectre of promiscuity: gay male and bisexual non-monogamies and polyamories.* London: Routledge.

Kontula, Osmo (2008) *Halu ja Intohimo: Tietoa suomalaisesta seksistä.* Helsinki: Otava.

Kontula, Osmo (2009) *Between Sexual Desire and Reality: The Evolution of Sex in Finland.* The Family Federation of Finland: The Population Research Institute D49/2009. Helsinki

Kontula, Osmo (2017a) FINSEX: Uskollisuus lisääntyy. Tietovuoto-artikkeli 8/2017. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/uskollisuus-lisaantyy/> (Viitattu 18.10.2022).

Kontula, Osmo (2017b) FINSEX: Seksuaaliasenteet. Tietovuoto-artikkeli 10/2017. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/finsex-seksuaaliasenteet/> (Viitattu 6.11.2022).

Lauman, Edward & Gagnon, John & Michael, Robert & Michaels, Stuart (1994) The Social Organization of Sexuality: Sexual Practices in the United States. University of Chicago Press, Chicago.

McAllister, Paige & Henderson, Elena & Maddock, Meghan & Dowdle, Krista & Fincham, Frank & Braithwaite, Scott (2020) Sanctification and Cheating Among Emerging Adults. Archives of Sexual Behavior 49: 1177-1188.

McAnulty, Richard & Brineman, Jocelyn (2007) Infidelity in dating relationships. Annual Review of Sex Research, 18, 94–114.

Merriam-Webster.com a. Fidelity. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/fidelity> (viitattu 14.11.2022).

Merriam-Webster.com b. Infidelity. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/infidelity> (Viitattu 14.11.2022).

Miller, Barry (2013) On the analysis of cheating. The journal of analytical psychology 58, 530-546.

Minilex.fi. Aviorikos. <https://www.minilex.fi/a/aviorikos-suomen-rikoslaissa> (viitattu 15.11.2022).

Nieminen, Armas (1951) Taistelu sukupuolimoraalista. Avioliitto- ja seksuaalikysymyksiä suomalaisen hengenelämän ja yhteiskunnan murroksessa sääty-yhteiskunnan ajoilta 1910-luvulle. Helsinki: WSOY.

Ollila, Maija-Riitta (2003) Uskollisuudesta ja uskottomuudesta. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Oxford Languages. Fidelity. <https://languages.oup.com/google-dictionary-en/> (viitattu 14.11.2022).

Perel, Esther (2017) The State of Affairs: Rethinking Infidelity. New York: Harper Collins.

Ryan, Christopher & Jethá, Cacilda (2011) Sex at Dawn. How We Mate, Why We Stray, and What it Means for Modern Relationships. New York: Harper Collins Publishers.

Räisänen, Arja-Liisa (1995) Onnellisen avioliiton ehdot. Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisissa avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa 1865–1920. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Salo, Ulla-Maija (2015) Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. 166–190. Toim. Sanna Aaltonen & Riikka Högbacka. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Sassler, Sharon & Miller, Amanda (2017) Cohabitation Nation: Gender, Class, and the Remaking of Relationships. Oakland, California: University of California Press.

Sihvo, Jouko (1981) Näkökulma suomalaisten moraaliin. Avoliitto, avioliitto ja seksi kirkollisessa etiikassa. Helsinki: WSOY.

Spišák, Sanna (2019) Porn and norms: pornography and normative notions of gender, love, sex, and relationships in the sexual narratives of Finns on their adolescent experiences. Doctoral Dissertation, Doctoral Programme in History, Culture and Arts Studies. Turku: Turun yliopisto, Humaniora.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset [verkojulkaisu].

ISSN=1797–6413. 2020. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 20.10.2022].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2020/ssaaty_2020_2021-06-18_tie_001_fi.html

Suoninen, Eero, Pirttilä-Backman, Anna-Maija & Ahokas, Anja (2014) Arjen sosiaalipsykologia. Sanoma Pro Oy.

Tiihonen, Kristiina (2000), Puhtaan nuoruuden ihanne. Sukupuolikasvatusta nuorison opaskirjoissa 1920- ja 1930-luvuilla. Teoksessa: Immonen, Kari; 80 Hapuli, Ritva; Leskelä, Maarit & Vehkalahti, Kaisa (toim.), Modernin lumo ja pelko. Kymmenen kirjoitusta 1800–1900-lukujen taitteen sukupuolisuudesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Treas, Judith & Giesen, Deirdre (2000) Sexual infidelity among married and cohabitating Americans. *Journal of Marriage and Family* 2000, 62:48–60.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Toinen, uudistettu painos.

Väestöliitto.fi. FINSEX- Suomalainen seksuaalisuus. <https://www.vaestoliitto.fi/tutkimus/perheiden-hyvinvointi/finsex/> (viitattu 25.11.2022).

Whisman, Mark & Gordon, Kristina & Chatav, Yael (2007) Predicting sexual infidelity in a population-based sample of married individuals. *Journal of Family Psychology* 2007, 21:320–324.

Wiederman, Michael & Hurd, Catherine (1999). Extradyadic involvement during dating. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16, 265–274.

Wilkins, Amy & Dalessandro, Cristen (2013) Monogamy life: Cheating, college, and women. *Gender and Society*, 7, 728–751.

Yle.fi Avioliitosta tuli vähemmistön elämäntapa. Sofia Tawast, Marjukka Mattila.
<https://yle.fi/uutiset/3-12312535> (viitattu 20.10.2022).

Aineisto

Ailan aineistoluettelo. FSD1267 Parisuhdemoraali 2001.
https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD1267?tab=summary&study_language=fi viitattu
26.9.2022.

Räty, Reetta (Helsingin Sanomat): Parisuhdemoraali 2001 [sähköinen tietoaineisto]. Versio 1
(2003-06-13). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1267>